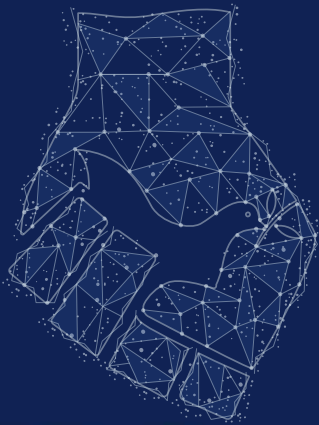

Reformarea justiției și
combaterea corupției

24-25 septembrie 2020

SINTEZĂ

Context

Un sistem judecătoresc independent și existența mecanismelor eficiente de prevenire și combatere a corupției sunt temelia statului de drept, indispensabile pentru dezvoltarea sustenabilă a țării, pentru o democrație funcțională și pentru respectarea și realizarea drepturilor omului.

După obținerea independenței în anul 1991, în Republica Moldova a demarat un proces de tranziție către un sistem de guvernare bazat pe democrație și stat de drept. Unul dintre principalele procese din cadrul acestei tranziții a fost instituirea unei justiții independente, responsabile față de societate și fără corupție. Pentru realizarea acestui obiectiv, în ultimul deceniu au fost depuse eforturi mari și alocate resurse importante. Până în prezent însă aceste eforturi nu au produs efecte dorite de societate. În pofida demarării unor reforme juridice ambițioase în 1995 și 2011 și a unor încercări recente de reformare a sistemului justiției, măsurile de reformă au fost tergiversate, făcute doar la nivel legislativ, sau doar pe jumătate.

Justiția din Republica Moldova este percepută de societate ca fiind dependentă de politic, grav afectată de corupție și că acționează cu precădere în interes corporativ. Conform Barometrului de Opinie Publică din decembrie 2019, circa 65% din populația Republicii Moldova nu are încredere în sistemul judecătoresc. În 2019, Moldova s-a situat pe locul 120 din 180 de țări conform Indicelui Percepției Corupției, coborând cu trei poziții, comparativ cu 2018.

În vederea îmbunătățirii stării din justiție, Ministerul Justiției vine cu o nouă Strategie pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2021-2022. Printre principalele direcții strategice ale

acesteia se numără independența, responsabilitatea și integritatea actorilor din sectorul justiției, precum și calitatea, transparența și eficiența actului de justiție.

CRJM consideră că pentru viața de zi cu zi a fiecăruia dintre noi este fundamental să ducem reforma justiției până la capăt. Din acest motiv a fost organizat Forumul „Reformarea Justiției și Combaterea Corupției” ca un spațiu pentru dezbateri transparente și profesioniste dintre principalii actori din sectorul justiției, politicieni, societatea civilă și partenerii de dezvoltare, în vederea identificării în comun a direcțiilor fezabile și efective de reformare a justiției și de combatere a corupției în Moldova.

Forumul are și o deschidere europeană și creează cadrul pentru un schimb de experiență la nivel internațional, invitați în cadrul Forumului fiind atât experți locali reprezentanți ai instituțiilor de stat, profesiilor juridice, societății civile, etc. cât și experți internaționali reprezentanți ai misiunilor diplomatice, organizațiilor internaționale, partenerilor de dezvoltare, etc.

Forumul pune în discuție cele mai importante aspecte pe care procesul de reformare a justiției și de combatere a corupției trebuie să le aibă în vedere, pentru a fi cu adevărat eficient și pentru a da rezultate în interesul cetățenilor. Printre acestea sunt: **Viziunea autorităților cu privire la combaterea corupției; investigarea și sancționarea corupției; verificarea averilor funcționarilor publici; viziunea de reformare a justiției; independența judecătorilor și procurorilor; accesibilitatea, eficiența și calitatea justiției.**

REZUMAT AL DISCUȚIILOR:

PRINCIPALELE PROBLEME IDENTIFICATE ÎN CADRUL DISCUȚIILOR PRIVIND COMBATERICA CORUPȚIEI:

- Nivelul modest de încredere a cetățenilor în instituțiile responsabile de investigarea, sancționarea și combaterea corupției;
- Flexibilitate insuficientă din partea autorităților în elaborarea strategiilor de luptă cu corupția;
- Lipsa de coerență și viziune pe termen lung privind reforma anticorupție;
- Practica defectuoasă în aplicarea strategiilor de combatere a corupției;
- Aplicarea unor pedepse prea blânde raportat la gravitatea infracțiunii de corupție;
- Lipsa colaborării interinstituționale în domeniul combaterii corupției.

„Lupta anticorupție nu ține de o anumită instituție, implică mai mulți actori.”

Elena BEDROS, Centrul Național Anticorupție

- Lipsa de transparență în elaborarea și implementarea cadrului legal privind combaterea corupției;
- Lipsa de integritate și independență atât la nivelul persoanelor particulare însărcinate cu lupta împotriva corupției, cât la nivel instituțional.

„Fiecare procuror trebuie să lupte pentru independența profesională și procesuală. Dacă nu sunt aceste două lucruri, nu putem vorbi despre independența instituțională.”

Octavian IACHIMOVSKI, Procuror, Procuratura Anticorupție

- Necesitatea elaborării unui mecanism de protecție personal, care ar reduce la minim influențele nepotrivite asupra organelor și persoanelor responsabile de lupta cu corupția.

„Dacă unii oameni pot face praf cariera ta, atunci nimeni nu va mai fi curajos. Un sistem de protecție personală este necesar.”

Laura ȘTEFAN, expertă anticorupție, Expert Forum, România

- Lipsa unor instrumente efective rezervate inspectorilor ANI pentru realizarea unor controale efective;
- Neaudierea rapoartelor de activitate ale ANI în Parlament.

„Problema acestor rapoarte constă în faptul că doar unii membri le citesc. Și cu asta cam atât. Într-adevăr, în plen aceste probleme nu se examinează și cred că este o problemă. Toată societatea, și parlamentarii inclusiv, trebuie să cunoască despre activitatea ANI.”

Sergiu LITVINENCO, Deputat, Fracțiunea parlamentară PAS

- Carențe în declararea averilor deținute peste hotarele Republicii Moldova;
- Anonimizarea preferențială și excesivă a declarațiilor de avere.

„O justiție corectă și lupta sinceră anticorupție este o așteptare legitimă a tuturor cetățenilor.”

Peter MICHALKO, Ambasadorul Uniunii Europene în Republica Moldova

SOLUȚIILE PROPUSE:

- Cooperarea instituțiilor implicate în lupta cu corupția nu doar pe hârtie ;
- Asigurarea unui caracter coerent al legislației în domeniul combaterii corupției;
- Elaborarea unor mecanisme eficiente de protecție a persoanelor care reclamă cazurile de corupție și a celor care sancționează corupția;
- Perfecționarea și implementarea mecanismului de evaluare extraordinară a judecătorilor și procurorilor;
- Aplicarea unor sancțiuni suficient de dure pentru a descuraja corupția;
- Excluderea prezumției caracterului licit al bunurilor funcționarilor publici (art.46 din Constituție);
- Aplicarea confiscării extinse pentru bunurile funcționarilor corupți a căror proveniență nu poate fi demonstrată;
- Implementarea unui mecanism intern de control în vederea identificării elementelor vulnerabile ce favorizează corupția.

„Cu Integritate instituțională slabă nu poți combate eficient corupția.”

Iurie PEREVOZNIC, Procuror General Adjunct

- Specializarea judecătorilor pe cauze de corupție;
- Limitarea la corupția mare a competenței Procuraturii Anticorupție. Transferarea sarcinii de conducere a urmăririlor penale exercitate de CNA către alți procurori;
- Uniformizarea practicii judecătorești prin instruirea masivă a judecătorilor și procurorilor în materia combaterii corupției;
- Concentrarea pe eradicarea corupției mari. Cea mică va dispărea de la sine dacă cea mare nu există.

PRINCIPALELE PROBLEME IDENTIFICATE ÎN CADRUL DISCUȚIILOR PRIVIND REFORMAREA JUSTIȚIEI:

- Nivelul modest de încredere a cetățenilor în justiție

„Oamenii nu au încredere în reforma justiției și nu sunt mulțumiți de sistem. În cazul Moldovei noi vorbim de necesitate unei reforme fundamentale a justiției, nu de o simplă ajustare.”

Martijn QUINN, Adjunct Șef de Unitate, DG Justiție, Comisia Europeană

- Lipsa Independenței judecătorilor și procurorilor

„Atât timp cât există termen inițial de numire în funcție pentru judecători și sunt emise în continuare ordine neformale de procurorii șefi către procurorii din procuraturile teritoriale, fără nici o transparență a activității lor, nu va exista independența judecătorilor și procurorilor.”

Iulian RUSU, Director Executiv Adjunct, IPRE

- Lipsa de transparență și integritate în cadrul sistemului judiciar

„Nimeni nu poate asigura independența judecătorului sau procurorului, dacă cei responsabili de asta nu își înțeleg rolul lor.”

Satu SEPPANEN, judecătoare, Finlanda

- Lipsa unei voințe politice reale pentru realizarea reformei în justiție;

- Lipsa unei viziuni pe termen lung privind reformarea justiției.

„Trebuie să existe Viziune - o înțelegere clară a lucrurilor, nu pentru astăzi sau mâine, dar pe o perioadă lungă de timp. Reforma justiției trebuie gândită în funcție de probleme. Și trebuie să stabilim clar care este problema și care e efectul. Deseori le confundăm și luptăm cu efectele fără a eradica cauzele problemei.”

Vladislav GRIBINCEA, Președinte, CRJM

- Implementare defectuoasă a cadrului legal

„E absurd să credem că, prin simplul fapt că adoptăm o lege bună, aceasta va avea efecte bune. Trebuie o implementare eficientă, prin consolidarea practicilor și învățarea judecătorilor despre aplicabilitatea acesteia.”

Vladislav GRIBINCEA, Președinte, CRJM

- Siguranța mandatului judecătorului - judecătorii pot fi influențați nepotrivit prin necesitatea de renumire a acestora la finalizarea primilor 5 ani de activitate;
- Presiunea nejustificată din partea procurorilor asupra judecătorilor prin intermediul art. 307 Cod Penal;
- Limitarea libertății de exprimare a judecătorilor în public.
- Motivarea insuficientă a hotărârilor judecătorești;
- Implicarea limitată a Consiliului Superior a Magistraturii și Consiliului Superior al Procuraturii în vederea asigurării independenței profesiei de judecător și procuror;
- Lipsa de comunicare dintre sistemul judecătoresc și avocați, presă, societatea civilă, justițiabili;

„Transparența în justiție este ok, dar nu comunicăm.”

Livia MITROFAN, judecătoare, judecătoria Chișinău

SOLUȚIILE PROPUSE:

- Excluderea termenului inițial de 5 ani de numire a judecătorilor;
- Realizarea reformei în concordanță cu Constituția și angajamentele internaționale, luarea în calcul a recomandărilor Comisiei de la Veneția și ale recomandărilor GRECO;
- Excluderea membrilor de drept - Ministrului Justiției și Procurorului General - din Consiliul Superior al Magistraturii;
- Excluderea practicii de numire a judecătorilor Curții Supreme de Justiție de Parlament;
- Revizuirea punctajelor sau mecanismelor de evaluare și promovare a judecătorilor și procurorilor;
- Modificarea sau excluderea art. 307 Cod Penal;
- Implementarea la scară largă a soluțiilor digitale în justiție și asigurarea interoperabilității soluțiilor implementate.

„Este esențial să simplificăm procedurile înainte de a le digitaliza. Nu digitalizați complexitatea.”

Laura ȘTEFAN, expertă anticorupție, Expert Forum, România

- Implicarea largă a profesilor juridice în consultări publice și în scrierea proiectelor de lege;
- Consolidarea dialogului dintre sistemul judecătoresc, procuratură și societatea civilă, mass-media, justițiabili;
- Axarea pe educația juridică. Elaborarea unui program pentru ridicarea gradului de cultură juridică în rândurile cetățenilor și a studenților facultăților de drept.

„Atunci când cerem cetățenilor să aibă încredere în justiție, justiția trebuie făcută în lumină, nu cu ușile închise.”

Laura ȘTEFAN, expertă anticorupție, Expert Forum, România